

मुमुक्षुद शास्त्रया सार

(चाःहुला ज्वीगुया महत्व)

भिक्षु सुशोभन

घुमक्कड शास्त्रया सार

(चाः हुला ज्वीगुया महत्त्व)

प्रकाशक

बौद्ध सफू ढसः

५/६१०, ॐ बहल, काठमाडौं

बुद्ध सम्बत - २५२६

नेपाल सम्बत- ११०२

बिक्रम सम्बत- २०३९

ईस्वी सम्बत- १९८२

न्यापांगु संस्करण : ५०० प्रति

Dhamma.Digital

मु २/-

थाकू:

ॐ प्रिन्टिङ्ग प्रेस

ॐ बहाः, जोरगणेशस्थान

बे, फोन: १६०५६

समर्पण

नेपाया वर्तमान थेरवाद बुद्ध धर्मया इतिहासय्
काठमाडौंया सडकय् न्हापां भिक्षातन याना
चाःहिला बिज्याःम्ह पूज्यपाद
भिक्षु प्रज्ञानन्द संघस्थविर
ज्यूया करकमलय् सादर समर्पण-
भिक्षु सुशोभन

“ भिक्षुपिं । आपालं जनतापिन्त हित व सुख याय्त चाः हिला जु । ”

— भगवान् बुद्ध

बुद्ध भूमि नेपाल देशय्, स्वय् दय्मा न्यासः भिक्षुपिं,
जुइमा सद्धर्म प्रचार, न्यंक भनं नेपाल देशय्

—भिक्षु सुशोभन

थःगु खँ

श्व " घुमक्कड शास्त्रया सार " सफू भारतया महापण्डित राहुल सांस्कृत्यायन जुं हिन्दी भासं च्वै तःगु " घुमक्कड शास्त्र " ★
सफूया आधारय् च्वैगु खः । व्रंगु २०३६ मंसीर १ गते निसें ८ गते तकया दुने कीयाय् बागमती अंचलय् दुने च्वंगु ईभक्षुपिं च्वना बिज्याःगु बिहारया पद यात्रा याय्गु सौभाग्य जित प्राप्त जुल । उबलय् छवपया बौद्ध समंकृत बिहारय् थयं खुन्हु अनया उपासक रत्न मुन्दर नाप खँला वैला जूगुया नापं श्व घुमक्कड शास्त्र सफूया खँ जुल । जिं न्हापा] श्व सफू मन्त्रनानिगु ज्या देकयाके न्येकया सल्ल् च्वं निसे ववचाय्क ब्वना । श्व सफू ब्वना जि थुलि प्रभावित जुल कि थःगु मनय् लूगु खँ थः के जक तथा तय्गु टिक मताल । उकिं थुगु माध्यम उगु खँ पाठक बर्णपिन्त थयंका च्वना । खनु यात्राया पूरा बर्णन् दुगु छगू सफू हे च्वे थुंगु, तर आर्थिक स्रोतया अभावं यानाः केवल थुगु अंश जक पिकाय्गु निर्णय याय् माल ।

पिकाय मफुगु "साप्ताहिक विहार यात्रा" या लेख स्वया बिज्याःम्ह पुज्य कुमारकाश्यप भन्नेया थःगु छत्वाचा धापू, जित प्रेरणापुर्ण जूगुलि थन दुध्याकेगु योग्य भाःपो-

★ घुमक्कड शास्त्र, राहुल सांस्कृत्यायन किताब महल, इलाहाबाद, १९७८

[क]

“साप्ताहिक विहार यात्रा च्वं निसं स्वया यंकेधुन । जिं सःम्यु
थं गनं गनं संशोधन थाय् धुन । छःपिनिगु च्वय्गु शैली साप वांलाः ।
नां नं मुशोभन लेखनं शोभनं जाया च्वंगु दु । थुज्याःगु कथं भविष्य नं
छःपिनिपखेनं धर्मं व भाषायात विशाल सेवा याइ धैगु थ्व सफू स्वया
यंकाबलय् जितः मनय् लुयावल ।”

बलम्बुं निसं शुह याना साप्ताहिक पद यात्राय् चाःहिला वैगु २५ गु
विहारत क्रमशः थथे खः—

- (१) प्रणिधिपूर्ण महाविहार, बलम्बु, (२) उज्याराराम, द्रम्बु,
(३) चतुर्ब्रम्ह महाविहार, मातातीर्थ, (४) हस्नापुर विहार, केपुल्चा
(५) नगर मण्डप श्री कीर्ति विहार, केपु, (६) श्री शाक्य मिंह विहार, यल
(७) श्री मुमंगल विहार, यल, (८) मणि मण्डप विहार, यल,
(९) ज्योति विहार, वादे, (१०) वेलुवनाराम विहार, ठेचो
(११) पाटी विहार, ठिमी, (१२) बौद्ध समकृत विहार, खप
(१३) मुनि विहार, खप, (१४) ध्यानकुटी विहार, भोत,
(१५) मुदर्शन विहार, भोत, (१६) चन्द्रकीर्ती विहार, भोत,
(१७) शिखलापुर महाविहार धौख्यः (१८) पुराराम विहार, धौख्यः,
(१९) नव बुद्ध विहार भूकुती मण्डप, (२०) आनन्द भुवन विहार, भुइख्यः
(२१) आनन्दकुटी विहार, स्वयम्बु, (२२) संघाराम भिक्षु तालिम केन्द्र,
नुति । (२३) श्रीवः विहार नघः (२४) गग महाविहार, गगदहा
(२५) शान्ति विहार, राजतीर्थ,

१५ वै दुन्ह रामकृष्ण तण्डुकार पारा व्वनाः चाःहिलागु थुगु यात्रा
तम्भकं न्हयाईपुक व सफलतापूर्वकं न्वचाल । “ पद यात्रा ”या क्षेत्रय्
थ्व जिगु न्हापांगु प्रयास खः । जितः सन्तोष दु । थ्व यात्रायानाः जिं

[ख]

तःगु मच्छि हे खँ श्वीका । मुख्य नं स्थानीय बौद्धपिनिगु आर्थिक, सामाजिक व धार्मिक दृष्टिकोण, विचारधारा व अवस्थानाप छुं घनिष्ठ परिचित ज्वी दत्त । कृषि प्रधानगु कीगु देशय् समाज सेवा, धार्मिक मुधार वा राजनैतिक जागरण ह्यगु आवश्यक भाःप्युपिसं न्हापां आम गरिबी, अशिक्षा, व संयुक्त परिवार प्रणालिं प्याहाँ वैचंगु नाना थरिया समस्यायात बाँलाक श्वीकाः गथे याःसा इमिगु दैनिक जीवन स्तर थः काय् फँ धैगु विषय कयाः थाय् व जन समूह अनुसार उपाय ल्वीकाः तदनुसार ज्या याना यकेमाःगु महमुस जितः जुल ।

मनूतय्गु जीवनय् “यात्रा” या महत्व छु दु धैगु वारे प्रस्तुत सफ् क्वचाय्केगु ब्वना यकीगु अवस्थाय् स्वयं श्वीका काय् फँ धैगु मनं तुना ।

मनुया जीवन हे छगू विशाल यात्रा खः । निर्वाणय् मध्यं तले श्व यात्राया अन्त ज्वीगु सम्भव मद्दु । निर्वाण प्राप्त याय्गु हे जीवन यात्रा क्वचाय्केगु खः । गुम्ह मनुखं श्व संसारया सुख-दुखया भवचक्रय् चाः चाः हिला च्वनेगुलिं असार खंकाः, निर्वाण मुखी ज्वी माल धैगु सार श्वीका भगवान बुद्धं केनाथका बिज्याःगु आर्यं अष्टाङ्गिक मार्गं अथवा मध्यम-मार्गं अनुसार जीवन हनावनेगु संकल्प याइ उम्ह मनुखँ छन्हुया दिनय् निर्वाण प्राप्त याना काइ। अल वया जीवन यात्रा धात्थे बाँलाक क्वचाःगु ज्वी । वहे धात्थे सफलम्ह यात्री नामं प्रख्यात ज्वी गथे कि भगवान् बुद्ध स्वयं व वस्पोलया अर्यं जुयाः वंपि सारीपुत्र, मौडगल्याय्न्, आनन्दादि अर्हेत शिस्थपिं सकल देव मनुष्यपिनि पुज्य जुया वन ।

श्व चिकिया धंगु सफु ब्वना छम्ह मनुखं जक जुसां जीवनय् चाः हिले फय्केमाः धैगु खँयात श्वीका दिल धाःसा जि थःगु परिश्रम सफल जुल भाःपी । जितः थथे नं मती वः कि श्व सफु ब्वना वा छ्हा

[ग]

सिनं मेहासित कनाः शुकीया सार श्वीकाः ङीगु देशय् नं मेमेगु
 देशया मनूत थें थासं थासय् चाःह्यु वनेगुली श्रेय भाप्यूपिनिगु
 संख्या उत्तरोत्तर बृद्धि जुया वै । उर्पि मध्यय् निह्य प्यह्य धात्थे सफल
 यात्री नं जुया वनी, थ्व हे जिगु पाठक वर्गपिन्त निगू खँ खः ।

अन्तमं, थ्व सफूली भाषा शुद्धयानाः जित तःधंगु ग्वाहालि बिया
 बिज्याःह्य भानु माध्यमिक (दरवार) हाई स्कूलया प्रधानाध्यापक भाजु
 श्री मुवर्ण शाक्य जु प्रति जि आभारी जुया ।

काठमाडौं उपत्यकाय् बाँलागु व माक्व वौद्ध सफू दुगु बौद्ध सफू
 पसः छगू व बौद्ध पुस्तकालय् छगू स्वैगु जिगु तःधंगु अभिलाषा
 खः । थ्व विचार न्यनाः किजा भरत शाक्यं थःगु छेंया
 चिकिचा कुगु दलामय् छुं बौद्ध सफू मुंकाः पसः तयावःगु थर्नि खुलाति
 दत । समस्यात तःगु हे खनेदया वःगुं दु तर समाधान याय् मफैगु छुं
 मदु । थुके पाखे आम वौद्ध जनताया ध्यान भक्सां आर्कषित ज्वीला
 थेंगु मनं थ्व सफूया प्रकाशक च्वमि स्वयं मध्यामे वौद्ध सफू पसः तया
 बियागु जुल ।

थ्व सफू पिकाय्न् विशेषरूपेण ग्वाहाली याना दीह्य थाई दूतावासया
 भाजु फेथुन (Mr. Paithoon) यात व बाँलाक व मनं तुना
 थेंच्वंक सफू पिकया व्यगुनिं ॐ प्रिन्टिङ्ग प्रेसया परिवार यात
 साधुवाद दु ।

शान्ति बिहार,
 गुसिगा, ललितपुर
 ९/३/२०३२.

च्वमि,
 भिक्षु सुशोभन

[३]

छत्वाः खँ

भिक्षु सुशोभनं च्वँ बिज्याःगु घुमक्कड शास्त्रया सारया पाण्डुलिपि स्वयंगु जितः सौभाग्य प्राप्त जुल । मचासू तनेमलावं ल्याय्हाया इलय् प्रव्रजित जुया बिज्याःहा च्वमि मचानिसें छह्य उत्साहित्य, थःगु हे मौलिक विचारधारा ज्वनाः न्ह्यचिलीह्यया रूप्य् हास्यूहा जिमि त्वाःया छह्य किजा उबलय्या लक्ष्मण शाक्य खः । एस. एल. सी. परीक्षा न्यूबलय् जिनाप सल्हा काय्कथं जिथाय् थ्यंबलय् जि बस्पोलया प्रतिभाया अन्वाज यानागु खः । थौं उच्चशिक्षा हासिल याना बिज्याःगु जिगुलागी छुं आश्चर्यया खँ मखु ।

स्वीगु कृती च्वमिया अनुभव छुं न छुं रूपं खुसिया न्ह्याःनापं करेण्ट न्ह्याना च्वं थें न्ह्याना च्वनीगु स्वाभाविक खः । यातायातया सुबिधा दुगु इलय् नं स्वनिगल व वयां पिने धौख्यःतकं न्यासिवनाः हे न्ह्यन्हुया दुने नीन्यागु धेरवादी बौद्ध-विहार चाःह्यू बिज्याःगु बस्पोलया लगनशीतता, जिज्ञासुभाव व बुद्धया 'चरथ भिक्खवे चारिकं' या प्रतिपालक खः धैंगु क्यं ।

[३]

ध्व सफूचा चीध्रंमां थुकी नां थें तुं हे ज्याख्ख्या सार स्पष्टरूपं खने दैच्वंगु दु । घुमक्कड शास्त्रया परिभाषा बियाः उकिया महत्व कनाः विश्वप्रख्यात घुमक्कडपिणु नां न्ह्यथनाः योग्यता, शिक्षा, भाषा, स्वावलम्बन, प्राथमिक व्यायाम व उपचार, ललितकला, पंगलः, उपाय, नैतिकता, लोकपाल धर्म, उद्देश्य, अनित्यता, तीर्थस्थल आदिया मंक्षिप्त प्रस्तुतीकरण दुगु थुगु सफूचाय् च्वमिया थःगु धापू 'सामाजिक, धार्मिक व राजनैतिक दैनिक जीवनस्तर थकाय्गु मनूया जीवन विशाल यात्रा खः' धैगुया धार्थेंगु सार खने दु । अले पल्हाः मछीकं लक्ष्यय् थ्यनीमखु धैगु सिद्धान्त ज्वनाः बुद्धधर्मया माध्यमं जन समुदाये सामाजिक चेतना थनाः "संसारय् न नां नित्य खः न दां" धैगु खँ न्ह्यथनाः मुनानं लक्ष्ययात त्वःने मज्जू धार्थां चेतना थनेगु कुतः थुकी जूगु दु ।

"योग्यता व दक्षता धैगु स्वयं जन्ममिद्ध गुणया रूपय् दैच्वंगु स्वयाः नं थः थःगु प्रयासं व संगतया फलं दय्का काःगु गुणया अप्वः महत्व दु ।" धैगु थुगु धापू धार्थें हे च्वमिया लागी सिद्धगु खँजि खना । वसपोलया स्वावलम्बन व सरल जीवतयात जि परिचय बीया सिबय् उन्नति, प्रगति व परिश्रमया दैनिक कार्यकलापं हे सकमितं उदाहरण क्यनी धैगु जि ताया ।

००३९ अमार ८

सुवर्ण शाक्य

५/६६८, ॐ वाहा, येँ ।

[च]

“चरथ मिकखवे चारिकं”

धुमक्कड शास्त्रया सार

(चाःहुला ज्वीगुया महत्त्व)

परिभाषा

“धुमक्कड” घेह्य छयासय् थुलं मन्वसे चाः-चाःहिला ज्वीमह
खः । संसारय् गुलिनं विद्वान् व महान् जुयावंपि मनूत दु
उपि फुक्कं छुन छुं प्रकारं धुमक्कड जुयावंपि हे जक खः ।
थुक्कथं स्वय्बलय् धुमक्कड घेह्य समाजया कल्याण मित्र खः ।

महत्त्व

संसारय् सर्व थ्रेष्ठगु ज्या धुमक्कड ज्वीगु खः । धुमक्कडं
स्वय् वथे याःम्ह व्यक्ति व समाजया हितकारी मेपि उत्ति
ग्यंपि सुं मदु । मनूतय्त दुःख बलय् वा सुख बलम् ह्य्यागु
इलय् नं यदि भलसा काय् वहंपि सुं दुसा व धुमक्कडयापाखें
जक सम्भव दु । भव्य धुमक्कडपिनगुपाखें गुलि समाजय्
निस्वर्थरूपं सेवा जुया बन उलि मेपिनगुपाखें जूगु खने मदु ।

विश्व प्रख्यात धुमक्कडपि

विश्वय् अनगिन्ति प्रख्यात धुमक्कडपि दै वने थुंकल ।
स्वर्गीय डा० चार्लस् डार्विन छह्य आधुनिक वैज्ञानिक युगया

अद्वितीय धुमक्कड खः । बयकलं केना व्युगु जीव-विज्ञान शास्त्रया सिद्धान्तं वैज्ञानिक क्षेत्रम् तदंगु ह्युपाः हे विव । एव सफलताया विशेष श्रेय वय्कःया धुमक्कड व्रतयात दु । वथे कोलम्बस, वाम्को-द-गामा, ह्वेनसांग, फाहियान व ईचिंग-पिनिगु अविस्मरणीय देन नं धुमक्कड जुया वंगुयाहे देन खः ।
 क) गौतम बुद्ध

विश्वया अधिकृत धर्मसंस्थापकपि प्रथम श्रेणीयापि धुमक्कड जुयावनि खः । धर्माचार्यपिमध्ये आचार - विचार, बुद्धि, तर्क व सहृदयताय् सर्वश्रेष्ठ जुया विज्याम्ह भगवान् बुद्ध धुमक्कडपिनि पुचलय् मुख्यम्ह हे जुन । बम्पोलया जन्म लुम्बिनी, बोधिज्ञान लाभ बुद्ध गयाय्, प्रथम धर्मप्रचार सारनाथय् व महापरिनिर्वाण कुशीनगरय् जूगु खः । हानं बम्पोल वर्षात्रास स्वला बाहेकं छथासं च्चनेगु वांलाः व ठीक भाः मप्यु । महाकारुणीक बुद्ध थः जक धुमक्कड जुया विज्याःगु मखु किन्तु शुरुइहे वम्पोल थः शिष्य भिक्षुपिन्त आह्वान यानाः व विज्यात- "चरथ भिक्खवे चारिक" थुकिया अर्थ खः "भिक्षुपि धुमक्कड जु ।"

ख) महावीर

जैन धर्मया प्रतिस्थापक श्रमण महावीर नं छम्ह प्रथम श्रेणीयाम्ह धुमक्कड खः । वम्पोल धुमक्कड धर्मया आचरणय् चोधगुनिसं कया तदंगुतक्क फुक्क बाधा व उपाधियात त्याग याना विज्यात- छे, बु, धन सम्पत्ति, मिसा, सन्तान जक मखु ह्यय् पुनेगु वस्त्र तकं त्याग याना विज्यात । वम्पोल अपरि-

ग्रह जुयाः " करतल भिक्षा, तहतल वास " व्रत पालन याना
बिज्यागु जुल ।

थथे हे इसाई धर्मया परम गुरु ईसामसीह व ईस्लाम धर्म-
या संस्थापक गुरु हजरत महमद युपि निह्यासिनं नं धुमककडव्रत
कया बिज्याःगु हे जुल । ऐतिहासिक जगत् गुरु शंकराचार्य, गुरु
नानक, प्रकाण्ड बौद्ध विद्वान् आचार्य नागार्जुन, आचार्य वसुबन्धु
आचार्य शान्तरक्षित, स्वामी विवेकानन्द आदि नं उल्लेखनिय
धुमककड धर्म-गुरुपि खः ।

तुंछी च्वना च्वंहा व्यां थें छथासं च्वनाः थःहासें दय्कूगु
जालय् थःतुं तकेकाः हानं जालं मुक्त ज्वीगु अबसर दुसां उकीं
ज्या मकासे केवल कुवेरया धन पिवाःथें च्वना च्वंपिन्त
छुं धर्मं नं प्रशंसा मयाः । कमसेकम थःथःगु धर्मया पवित्र तीर्थ
स्थल जक जूसां दर्शनार्थं चाह्यू बनेगु अत्युत्तम सम्फ्य ज्वीमाः।

“चारिका याय्गु (चाःहिलेगु)मनूया धर्म खः । गुह्य-
सिनं उकियात तोःती बया मनू ज्वीगु अधिकार मदु । धुमककड
ज्वीगु मनूतय्गु परम सीभाग्यया खे खः ।”स्वामी दयानन्द ।

योग्यता

धार्मिक, सामाजिक, राजनैतिक, शैक्षिक आदि
न्हयागु क्षेत्रय् नं सफलता प्राप्त याय्त सम्बन्धित बिषये
दक्षता व योग्यताया भावश्यकता दु । योग्यता व दक्षता
धैंगु स्वयं जन्म सिद्ध गुशया रूपय् दैच्वंमु स्वयानं थःथःगु
प्रयत्न व संगतया फलं दय्का काःबु गुणया अप्त्रः महत्व दु ।

[९]

अभ्य धुमककड ज्वीह्य सिके नं विभिन्न प्रकारया योग्यता दक्ष-
 माः। मुख्यतया धुमककड घंहा निश्चित ज्वीगु आवश्यक जू ।
 निश्चित ज्वीत धुमककड ज्वीगु न आवश्यकता दु । धूपि निगू-
 या अन्योग्याश्रय ज्वीगु दूषण मखु वरू भूषण सः । चिन्ताग्र-
 स्तहा, त्याग चि मदुहा, रोगीह्य धुमककड जुयाः सफलता काय-
 गु सम्भावना तस्क ह्य ।

क) शिक्षा

बौ कन्ह्य न्हयायासं शिक्षितवि धुमककड तयगु चाहना
 यकत्र दु । अशिक्षितह्य धुमककडया पाखे समाजयात सास छं
 सेवा जू मवनेफु । तर छह्य शिक्षितह्य धुमककड थः ववभाय
 थःगु योग्यता व दक्षता अनुसार समाज सेवा, धर्मप्रचार, राज-
 नैतिक जागरण, आर्थिक सुधार आदि समाजया महत्वपूर्णगु
 क्षेत्रय थःगु कीर्ति तयायकी उकि धुमककड छम्ह शिक्षितह्य
 व्यक्ति ज्वीगु उत्तम जू । प्रगति ल्यूने साना प्वंगु कीगु देशया
 परिस्थितियात विचाः याना यके बलय कमसेकम एस. एल.
 सी. वा व सरह जूसी ववनाः शिक्षितह्य ज्वी धुंकाः जक धुम-
 ककडवत धारण यायगु बुद्धिमानी ज्वी छायाघाःसां छुं कारण
 बस यात्राया विचय अचानक खर्चया अभाव जुल धाःसा व धुम
 ककड थःगु योग्यता अनुसार थःगुं श्रम मियाः लं खर्च दयका
 यात्रा पूर्णयाना कायफु । उम्ह धुमककडयाके दुमु भचा जक
 जुसां भौतिक, सामाजिक व सांस्कृतिक ज्ञानं वैत गाक्क तिब्बः
 बी ।

भाषा, ध्ववा व यात्रा थुपि स्वंग्या आपसय् घनिष्ठ सम्ब
 ध्द दु । बहुभाषिम्ह व ध्यबा दुम्ह स्वभाव हे न्हयाबलें छथास-
 च्चं च्वनेगु स्वभाव दुम्ह मनू ज्वी मखु । व यात्राय् हे जीवनया
 सुख अनुभव याय्गुलि श्रेय भाःपी । भव्य धुमक्कड ज्वीगु बिचाः
 दुह्य मनुख थःगु भाषा दक्षता मां भाय् छगुली जक सीमित
 मयासे राष्ट्रिय मान्यता दुगु निता, प्यता भाय् सय्का तयगु
 आवश्यक जू । अरु फुसा अंग्रेजी, फ्रेन्च, रसियन व चाइनिज
 थें जाःगु अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रय् प्रचलितयु भाय् भचा नं सक्का
 तय्गु अतिकं लाभप्रद ज्वी ।

हे भव्य धुमक्कड ज्वीपि ! बहुभाषी ज्वीगु स्व । इव
 विश्रयात थःगु हे छें, त्वाः, गाँ, नहर व देश थें भाःपियाः
 चारिका याय्गु स्व । कम्मर कसय्या ! छ्खा छें त्वाता वा
 आपाल छेंया लुखा चायाच्वगु दु, छगु गामं पिहां वा दोलंदो
 गामं छन्त स्वागत याय्त तत्पर जुया च्वंगु दु, छगू शहरं
 पिनेवा सलंसः शहरं छंगु प्रतीक्षा याना च्वंगु दु । छगू देशं
 विने बना स्व, मेगु देशं छंगु परिचय काय्त पिया च्वंगु दु ।

ग) स्वाबलम्बी-

धुमक्कड छह्य सरल व स्वाबलम्बनया भाव दुह्य
 ज्वीमाः । थन थःगु लं थम्हें डीगु, लं गूसा थम्हेसिनं हे स्वीगु
 दाहि ग्वाय् थः थम्हें खाय्गु, भोजन दय्के सःह्य ज्वीगु,
 थल-वल सिलाः सफ्फा सुघरं च्वने सय्केगु आदि दैनिक

जीवनय् याय् मालिगु ज्या थःपह्येसिनं याय्गु बानि दय्का
तय्गुलि थःगु इज्जतय् धक्का परय् ज्वीगु मख् बरू ववथाय्
थैगु मान मर्यादा बढय् जक उवी । थुगु गुण दुह्य मनु ल्यागु
समाजय् दुहाँ वंसां याउँक हे दुध्याका च्वने फं ।

घ) प्राथमिक व्यायाम व उपचार-

मनु तय्गु शरीर ला, हि, क्प, आदि बनय् जुयाः च्वगु
रथ समान खः । थःगु शरीर निरोगी याना तय्यु निमित्त
अःपुगु तर भतिकं लाभप्रदगु शारीरिक व्यायाम छगू, निगू
याय्गु प्रत्येक घुमक्कडयात जक मख् सुस्वास्थ्यकामी सक-
सितं भावऽपक जू । थुकिं वैत साधारण छथं स्याइगु, कपाः
स्याइगु, प्वाः स्याइगु रोगं आरक्षा जुयाः स्फूर्ति दय्कावी ।

गुवलें, गुवलें न्यासि बवं घुमक्कड लुफि हानाः लेंय्
दय्फु, ल्हाः तुती घाः लाय्फु, ह्याय् कै वय्फु, मि प्वी फु,
लेंय् दुर्घटना उवी फु । थथे भवितविया घटना उवी बलय्
प्राथमिक उचार भवा याय् सय्का तःसा थुकिं गाक्कं ज्या
वी । थःत परय् उवी बलय् थःत व सहचारी वा सुं ह्यःने
वना च्वंहा व्यक्तियात परय् उवी बलय् उपकार याय्गु अवसर
काय्फु । थुकथं थः ब परया उपकार उवीगु ज्या छुं प्रकारं
याय्गु हे घुमक्कडया परम कर्तव्य खः ।

ङ) ललितकला-

कला छगू जीवनया निर्वाहया साधन खः । हरेक कलाया थःगु
हे मू दु । प्रत्येक घुमक्कडं मे हालेगु बाजं बाय्गु, प्यासं उवीगु

षा ऋषा तुति दुह्य जुया वै वया जीवन-यात्रा ऊन, }
ऊन, चीहाकः जुया वनी । 'छे'य् पिहां वनाः ज्याब् ज्यां }^x
आदि ललितकला सय्का तय्गु थःगु जीवन सगीतमय् याय्गु
खः भाःपीमाः । ललितकलाय् दक्षता दुह्य मनू ह्यचागु
समाजय् मं याकनं भयल्य् पुनेफै । उमिगु समाजय् थःत
याउंके दुथ्याके दे । घुमक्कडया याकनं लोकप्रिय ज्वीगु
उपाय सः थःके दुगु ललितकलां ज्या काय्गु । वासुरि प्वीगु,
मगःखि थानाः मेहालेगु व ज्यापु प्याखं ह्वीगु थन लुमंके
वहजू ।

मे हालेगु, वाजं थाय्गु व प्याखं ह्वीगु छह्य बौद्ध घुम-
क्कड भिक्षुया निमित्त अयोग्य ज्वीकु । तर व छगु गामय्
दुने ह्लाःती पात्र ज्वनाः लं लिस्थे भिक्षा वनेफु, लंय् ह्यिता-
च्चपि मचातय्त् मैत्री पूर्णगु निगु शब्द नवाना इमित
लय्ताय्के फु । उतिजक मखु, गरीबी व रोग दुःख ज्वीका-
च्चपि जनतातय्त् भगवान् बुद्धया सत्उपदेश कनाः सात्वना
व आश्वासन बी अवस्यं फु । थुकि वैगु भिक्षु जीवनय्
बाधा मखु, आनन्द है बी ।

थथे हे प्रत्येक घुमक्कडयाके छुं अंशय् जूसां निर्भिकता,
सहिष्णुता, मिलनसारता उध्दारता आत्मसम्मान, समदर्शिता,
दूरदर्शितादि व्यक्तित्वं बालाका बीगु गुणत दय्का यंकेगु आव-
श्यकजू । वथे तस्वीर काय् सय्का तय्गु, चित्र च्वय्गु, कल-
पूर्जा दय्केगु, कविता, कहानी, नाटक आदि च्वय्गु शिल्प नं

सयुक्ता तयुगु उत्तम जू । मुख्यनं घुमक्कडं थःगु म्हिबाया मखु,
थःगु बुद्धि, शक्ति व साहसया भालसा काय्माः ।

पंगलः

जीवनया हरेक क्षेत्रय् पंगलः व कचिनः वैचवने फु ।
थुकोयात साहस व थयं पूबंक सामना यानाः चीका यंकेगु हे जिव-
नय् सफलता प्राप्त याना काय्गुयाः चि खः । घमवकड जीव-
नय् नं त्रिभिन्न प्रकारया पंगलः वय्फु । गथे कि माँ-अबुं, थः
थितिसं गनेफु, रिहाँ बने मते धाय्फु, उलि जक मखु छुं ची-
जया प्रलोभन केनाः खने मदुगु खिपत ववात्तुक चिनातय्फु ।
थुगु प्रकारया वाधायात फतिफत्तले मान मिजासंचीका छव्य्गु ।
नरमगु उपायकथं ज्वया मवंगु जूसा गरमगु लँ ज्वनेगु-सुनान
मसीक सुख्क रिहाँ वनेगु । थन सिद्धार्थकुमारं थःगु महान्
लक्ष्ययात न्हय्ने तयाः बाचा इलय् दनाः थः प्रियपि कलाः,
काय्, राजपाठ थः थिति भादिया बन्धन फुक्क चप्फुना महा-
भिनिष्क्रमणयात विज्याःगु घटना लुमके बहजू ।

बन्धन मध्ये दाम्पत्य जीवनया सम्बन्ध, धनसम्पत्ति, छेँ,
बुँ, काय्, म्हयाय् व हेरा-मोतिप्रति वैचवनीगु स्नेह व
ममता अतिकं त्वःफिकां त्वःफिके थाकुगु बन्धन खः । तर
पण्डितसं थुगु प्रकारयागु बन्धन यात नं थःगु त्यागचित्तमा
वलं त्वाःथलाः पुःक जुयाः" व छुटय् जुया वनाः स्वतन्त्र
" बहुजन हिताय, व बहुजन सुखाय्" ज्वीगु ज्याय स्वयं
सेवकया रूपय् संलग्न जूबानी । मुख्यनं घुमक्कड छह्

[८]

अविवाहित जुया च्वंतले चारिका याःवनेगु वैत यक्को
 अःप्वी । गुवलय् व निपातुति प्यपा, प्यपां, खूपा, च्यापा,
 वा ङ्किपा तुति दुहा जुया व वया जीवन-यात्रा ऊन ऊन
 चीहाकः जुया वनी “ छेय् पिहां वनाः ज्याय्, ज्यां
 लिहाँ वयां छेय्’- थुलिया चक्रय् तकेनाः अमूल्यगु नर-
 जन्म फुकेमाली । थये मज्जीकेत प्रत्येक वयति ह्यागांहे बिचाः
 याय्माः कि गथे याःसा थःगु स्वतन्त्र चिन्तन, मनन् व गमन्
 यात छुं अशय् जूसां जीवनया अन्तय् तक्कं कायम याता
 तय्फै ।

उपाय

ससारय् अजःगु छुं वन्धन मदु गुगुलि मनु मुक्त ज्वी फे
 हे मखु । दूरदर्शी, बिचारवान् व त्यागचित्त दुम्ह ब्यक्ति ख्यूं से
 च्वंथाय् न लं ल्वीका काइ । थन “इच्छायाःम्हसित उपाय दे”
 व “साहस याःम्ह सफल ज्वी, अले सफल जूम्हसिया न्हःने
 सकसिनं छयं कोछुकी उक्ति लुमंके वहःजू ।

नैतिकता

मनूया जीवमय् सफलता प्राप्त याय्त छगू बांलागु नैतिक
 शिक्षाया लिधंसा काय्गु अत्यावस्यक जू । नैतिकता मदुगु
 जीवन सुखमय् ज्वी फे मखु । बुद्ध धर्मय् बांलागु नैतिकता
 केनातःगु दु । उकि घुमक्कडया निमित्त दकसिबय् उत्तमगु
 धर्म बुद्ध-धर्म खः । थन थःगु हे प्रयत्न बोधीज्ञान प्राप्त

याना कैबिज्याःम्ह बुद्धं शील, समाधि व प्रज्ञाया आधारय्
सकसितं कल्याण ज्वीगु मध्यम मार्गया लंपु केना तंबिज्यागु
दु । हानं थुगु धर्मय् जाति भेद, वर्ण भेद, लिंग भेद, वर्ग
भेदादि या छुं पक्षपात मद्दु । मानव फुक्कं सम खका
च्वनेगु हे बुद्धया उपदेश खः । थन सकसितं समान रूपं
थाय् दु । बुद्ध-धर्म थः नाला कैतःहा घुमक्कड ल्हायागु
जातिपिनाप नं सुखपूर्वकं विचरण याय् फु ।

लोकपाल धर्म

भगवान् बुद्धं काम सुखय् भूलय् जुया मच्चनेगु उपाय नं
गाक्कं गम्भीर तर मनूतसें थ्वीगु भासा कना तंबिज्याःगु दु ।
मुख्यनं प्रत्येक घुमक्कडं “लोकपाल धर्म” धकाः ‘हिरि
-लज्जा व ओतप्प- भय,- निगू नैतिक गुणयात बांलाक
थ्वीकाः पालन याय्गु स्वय्माः । थन मभिगु, पापकर्म
याय् मालीगुलि लज्जा चाय्मु तथा पापया परिणाम खका
उकि भय कं च्वनेगु याय्माः । थुकि जीवनया सम्पूर्णं
क्षेत्रय् घुमक्कड यात लोकं निन्दा व धर्मय् पतन उद्योगुलि
बचय् याना बी । थये हे भव्य घुमक्कडं थःव मेपितिगु
अनैतिक सम्बन्धया कारणं भोगयाय् मालीमु योन व गुप्त-
रोगादिया परिणामयात ल्हापां हे विचाः यानाः व चाय्काः
अजःगु ज्यां थः तापाका च्वनेगु स्वय्माः । मभिगु वामनाःगु
पापकर्म याय्गु न्ह्याक्क हे सुलभ जूसी बत विष दुहा काल-
सर्प समान भाःपा तापाक च्वनेमाः, बचय् जुया च्वनेगु

इवय्माः । घुमक्कडया भयंकरह्य, सुलाः सुलाः ववात्तुक्क
 प्राणान्त ज्वीक ज्वनेत स्वह्य शत्रु थुकथ थःहे लाचार जुयाः
 तापाना वनी ।

उद्देश्य

सच्चा घुमक्कडया छुगूमात्र सर्वोच्च लक्ष्य खः- थःतथम्ह
 बालाक थिककथं ह्यसीकेगु । तर थःत थह्य ह्यसीकेगु
 भःपुगु ज्या मखु । थःत थम्हं उबलय् बालाक ह्यसीके फं
 गुबलय् कि व थःथे जाःपि मेपिं नं थःथे खः धकाः भापियाः
 तदनुसार इमान्दार पूर्वक जीवन हना वनी । मेकथं धाय्
 वलय् थःत थःह्यं बालाक म्हसीकेत थः सम्बन्धी गुलिन
 चीज वस्तु दुगु खः व फुककयात नं थःगु जीवनया अभिन्न
 अंग खः धका थ्वीकेमाः । थुकथं घुमक्कडं मिखां खनीगु
 रूप, ह्यचाय्पनं ताइगु सः ह्यासं नतुनीगु गन्ध, म्हतु
 काइगु सवाः, म्हं याइगु स्पर्श व मन याइगु विचार बारय्
 यथार्थं थ्वीकाः थःगु जीवनयात माःकथ संयम यानाः सुख,
 सरल व शान्तिमय् जीवन हने सय्केगु खः । अले खः, थःनं
 स्वच्छं व प्रसन्नं च्वनेगु साथय् थः च्वनाथाय् छ्चाःखेरं नं
 स्वच्छं व प्रसन्नं ज्वीगु वातावरण दय्केत फक्क कुतः याय्गु,
 सहयोग बीगु ।

अनित्य

घुमक्कडं संसारया व्यापक अनित्य व निसारता यात
 बालाक चिन्तन, मनन् व हृदयगम यानाः पलाः पत्तिकं लुमंकाः

वाः चाय्काः थःगु मनयात क्षणिक काम सुखया प्रलोभनय् भुनय् जुया च्वनीगुलि बचय् याना तय्गु स्वयमाः । सझारय् न नां नित्य खः, न दां । धन-सम्पत्ति छेँ- बुँ, थः थिति इस्त मित्र उपाधि उलिजक मखु त्वहँतय् किया तःगु शिलालेख तक्क नित्य मखु, सदानं च्वनीगु मखु । उकि घुमक्कडं थःगु मन क्षणीक सुखय् प्यपुंकेगु स्वय् मज्यू । थःगु लक्षययात त्वःते मज्यू । सत्य व तध्ययात ह्यसोकेगु ह्ययाबलें कुतः याय्माः ।

तीर्थस्थल

भव्य घुमक्कडया लागी थ्व संसार छगू पवित्र तीर्थस्थल खः । वैगु निम्ति धन संवेग क य्गु थाय् मदु घंगु गनं मदु । जःनयां मिस्रां कना स्वत धाःसा थ्व खँ छर्लङ्ग थुया वै । उकि घुमक्कडं गुमु थासय् गुरुथं संवेग व प्रेरणा काय्गु थ्व खँ सोका तय्माः । जीवनयात तीर्थयात्रा सम्रुय् जुयाः छुकीसनं मन आशक्त मयासे छथासं मेयाय् प्रसन्न चित्त वनावं च्वनेमाः । घुमक्कडया गोरक व आदर्श थुकी हे दु । थः वंथाय् थःके दुगु भिगु गुण मेपिन्त इना बीगु, अले मेपिके खंगु व च्वंगु भिगु गुण थःके दय्का व सय्का काय्गु

निस्कर्ष

मनु छह्य घुमक्कड जन्तु खः । ब स्वभावं हे छथासं मेयाय् वनाः थःगु कमीयात पूतियाय्त् ह्ययाबलें तत्पर जुया च्वनी । उकि हे खः गनं गनं देशय् छथासं च्वनाः बसोबास मयासे

ऋतु अनुसारं चाःचाःहुलाः थाय् स्वयाः जीविका याना
 च्वनीपिनिगु वंश हे दु । उदाहरणया लागी यूरोप महाद्वीपया
 जिप्सी वंश स्मरणीय जू । मनूखं छेँ दय्केगुयाः वा गां, शहर
 व देश हे दय्का च्वनीगु याः । तर व व छेँ गां, शहर वा
 देशयात पिवाः च्व च्वनेगु कदापि थःगु परम लक्ष्य भाःपी
 मखु । थ्व ला केवल परम लक्ष्य थ्यंकःवनेत सुविधायी साधन
 जक सः । हानं सुं मनू ल्हावाले छथासं च्वना वंगु दु धैगु
 न्यने दुगु नं मखु, सम्भव नं मदु । कारण संसार परिवर्तन-
 शील सः । थन च्वक्व जीवित वा निर्जीव चोज फुक्कं
 परिवर्तन जुया वं च्वनी ।

घुमक्कड मिसा वा मिजं तःधंद्वा वा चीधंद्वा, गरीव वा
 धनी ल्हावाह्यं ज्वीफु । मिज प्रधानगु देशय् च्वनाच्वपि जुयाः
 मिजपि याकःचा हे ताताः पाक्क चारिका याय्गु सुलभ
 ज्वी फु । तर मिसापि घुमक्कड ज्वी मज्यू, वा ज्वी फेमखु
 धैगु मदु । उमिसं नं साहस वढेय्यानाः नामी घुमक्कड जुया
 काय् फु । कमसेकम निह्य वा स्वह्य मिसापि छपुचः मुनाः
 थाय् थासय् चाःहिले फु । मनूतय्गु पुचःलय् च्वंगु विभिन्न
 प्रकारया घटना स्वयं स्वैकाय्फु ।

घुमक्कड व्रत धारण याना च्वपिसं थःमु जीवनयात खुशी
 लः ल्हावाना च्वं थें ल्हाका च्वनेमाः । ज्यूसा व फुसा छथासं
 ताः च्वने मज्यू ।

घुमक्कड जीबन छगू त्यागमय जीबन खः । वं थःगु महान् उद्देश्ययात ह्यधःने तयाः महान् त्याग व तपस्या याना च्वनी । बन्द जुया च्वंगुयात चाय्का केनी, मस्युगुयात सीकाकाइ अले थःके दुगु व थह्यं स्युगु अनुभव गुण थसं थासय् वनाः इनाबी, कमाबी, प्रचार याइ- केवल मानव जातीयात थःत काय्गु छगू जक उद्देश्यं । ध्व घुमक्कडया मू ज्या खः गुगु घुमक्कडं सिवाय् मेपिसं याय्गु सम्भव मदु ।

घुमक्कडयात सम्प्र समाजं गुवलें हेला याइ मलु । बहू घुमक्कड छह्य सत्य व तथ्ययात माला च्वह्य, कला निर्माणया ज्याय् तिवः बोह्य, मनूतय्गु पुचलय् सद्भावना हेह्य, न्हू-न्हूगु चीज बस्तु व विचारया आविस्कारक व पूर्व चिन्तक सःथय् छह्य सच्चा समाजसेवी खः धकाः ह्यसीकाः फुपिसं फुकथ वत ग्वाहाली याय्गु याय्माः । भव्य घुमक्कडया पाखें थः जन्म जूगु भूमिप्रति कदापि कोत्थुनाः खें ह्याय्गु ज्या ज्वीमखु । ब गन वन बन वया मातृभूमिया गन्ध ज्वना वनी । खः व थः जन्मजूगु देशया जक नागरिक मजुसे विश्वया हे सच्चा नागरिक जुया काय्गु स्वै वा जुया वनी ।

विश्वया मनूतसें ह्ययाना च्वंगु लः यःचुया च्वनी थें भव्य घुमक्कड जुयाः चाः-चाःहिलाः थःथःगु मन यच्चुका च्वने फय्मा, अस्तु ।

भवतु सब्ब मङ्गलं ।

[१४]

बौद्ध परिषद्‌या उद्‌गार

जिगु मनय् लुया वः थें साप्ताहिक थेरवाद बौद्ध विहार
पद यात्रा याय् धुन । थुगु यात्राया प्रसंगय् बौद्ध परिषद्‌या
उद्‌गार थ थे दु--

छह्य महास्थविर--

“पद यात्रा याय् नं का तय्माः । जिनं ह्लापा पदयात्रा
यक्व याय् नं ।”

छह्य वहुश्रुत भिक्षु--

“पद यात्राया माध्यमं की बौद्ध पिनिगु पुचलय् छगू
न्हूगु उत्साह, उमंग व भातृत्व है बी ।”

छह्य युवक भिक्षु--

“चारिका याय्गु आवश्यक जू । थुकिं तापाक च्वं च्वंपि
बौद्ध तय्गु पुचःयात्त सत्तिक है बी । उमिगु बिचय् विचारया
आदान प्रदान ज्वी । अले बौद्धिक जागरण वै ।”

छह्य श्रामणेर--

“थथे भन्तेपि बराबर विहार बिहारय् इलय् व्यलय्

चाःहू विज्याःसा विहारय् वैच्वंगु छगू, निगू समस्याया
 वारय् छलफल याय् दे । छुं वाँलागु सुखाव व सत्ताह
 प्राप्त ज्वीफु । अन वै च्वंगु समस्या याउँक समाधान जुया
 वनेफु । बक्कालिपिन्त छगू प्रकारया प्रेरणा नं जू व ।”

सब्वे सत्ता सुखिता होन्तु ।

कीपिं मिले ज्वीनु

दाजु- किजा तता तःकेपि, कीपिं मिले ज्वीनु, ।

द्विगा द्वियं भगवानया, शरण कीपि वनेनु ।धु।

मनूष्य देवया गुरू वस्पोल, दर्शन कीसं यायेनु, ।

बिद्या-चरणं युक्तह्य जुग, बुद्धया ज्ञान कायेनु ॥२॥

कलह-त्वापु शान्ति याना, छपं कीपिं ज्वीनु ।

ईर्ष्या-- द्वेस तोलताव, माया दया तेनु ॥३॥

सध संगठन बाँनलाका, पुचः कीपिं मुनेनु ।

प्राणीपिन्त हित ज्वीगु, बचन इना वीनु ॥४॥

छद्म अनागरिका--

“भन्तेपि थथे चाःह्यू बिज्याइमु जितः तस्सकं यःताः ।
भन्तेपि बरावर विहार - विहारय् चाह्यू बिज्याइगु अन
च्चपिन्त करूणा तः बिज्याय्गु थे ज्वी ।”

छद्म उपासक---

“भन्ते चारिकायाः बिज्याःगु खनाः जितः भगवान्
बुद्धया पालय्या घटना लुमना बल-सःरीपुत्र-महामोद्गल्यायन
भन्तेपि फलनाथाय् चारिका विज्यात, अन च्वपि उपासकोपा-
सिकापिन्त उपदेश याना बिज्यात, भापालं मनुतसें सद्धर्मया
रस पान यात, सकलें लय्ताल ।”

छद्म उपासिका--

“भन्ते, भाःहानं थथे चारिकायाः बिज्याय् बलय् छगू
हप्ताति हे च्वनेगु याना विज्याहं । जिमि भन्तेया ख्वाः स्वे
मगानि, खं न्यनेनं मगानि हानं गुबलय् नाप लाइगु ज्वी

भिक्षु सुशोभनया गोसाकथं मज्जिपात्वायां पद्म सुगन्ध विहारय्
वाग्मती अंचलस्तरया छगू बौद्ध पुस्तकालय् स्थापना ज्वी त्यंगु दु ।
थुक्कियात सकसिनं यथा- श्रद्धातया सहयोग विया दि धैगु आग्रह दु ।

पद्म सुगन्ध विहार समिति

लुमंका दिसं ! लुमंका दिसं !!

अमूल्य बुद्ध बचनं जाःगु सफूया

निम्ति

बौद्ध सफू पसः

५/६१०, ॐ बहाल, काठमाडौं

मुद्रकः— ॐ प्रिटिङ्ग प्रेस फोन नं १६०५६